СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 247. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 23-го жовтня 1935. — VOL. XLIII. No. 247. Jersey City, N. J., Wednesday, October 23, 1935 THREE CENTS

СУД КАСУЄ ЗАКОН ПРО ДОПОМОГУ ФАРМЕРАМ

ПЕОРІЯ (Илинойс). — Федеральний окружний суд признав тут в однім процесі закон про облекшення фармерських довгів за неважний.

Суд рішив, що закон Фрейзіера й Лемке, не дивлячись на те, що його в конґресі вже справляли, не годиться з основою американської конституції, що забороняє забирати людині приватну власність.

ЖІНОЧА ОРҐАНІЗАЦІЯ ЗА НЕВТРАЛЬНІСТЬ АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК. — Так званий „краєвий комітет для причин і заради війні" постановив на своїм зібранню в салі орґанізації „Вай-Доблю-Сі-Ей" заявити своє одобрення для невтрального становища американського уряду в італійсько-етіопській війні.

Комітет, що орґанізує жінок, висказав теж надію, що уряд буде далі робити всякі заходи, щоб здержати Америку від участи у війні.

БОРОТЬБА ЗА УЧАСТЬ АМЕРИКИ В ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРИЩАХ.

НЮ ЙОРК. — Сюди приїхав з короткого побуту в Німеччині ґенерал Чарлз Шерил, що представляє американських атлєтів в „інтернаціональнім комітеті олімпійських ігрищ". Зараз при висіданню з корабля йому доручили меморіял так званого „комітету справедливости", що побивається за те, щоб Америка бойкотувала найближчі олімпійські ігрища, бо вони мають відбутися в Німеччині, бо, мовляв, вона переслідує людей ріжних вір і народностей, а тимсамим не дає атлєтам переслідуваних груп рівности з атлєтами фаворитованих груп.

Ґенерал Шерил відповів на те, що по розглянению справи він не бачить основ для такого бойкоту. Правила спортової справедливости, якими кермуються інтернаціональні олімпійські ігрища, не говорять нічого про умови тренування атлєтів, а тільки про вибір представників та атлетичних дружин, а щодо цього Німеччина не нарушила ніякого правила. Переслідування Жидів у Німеччині не належить до справи, як не належить до справи переслідування Муринів у південних стейтах Злучених Держав або трактування Японців у Каліфорнії.

Ґенерал Шерил остеріг Жидів перед наслідками завзятої аґітації за бойкот олімпійських ігрищ у Німеччині. Він каже, що в Америці тепер вправляється багато атлєтів з думкою виступити на міжнародніх ігрищах у Німеччині, і якби вони не могли виступити на ігрищах через рішення бойкоту, то вони звернулисяб з ненавистю до Жидів як до виновників бойкоту.

ВАЖНИЙ ВИНАХІД.

СКЕНЕКТЕДІ (Ню Йорк). — На запросини „Краєвої ради розсліду" відбувся в ляборaторіях „Ґенеральної електричної компанії" виклад про важний винахід на полі металюрґії, що, як кажуть, буде мати величезне значіння для інших царин людського знання й діяльности, головно для радія.

Уже від довшого часу в промислі давалася відчути потреба такого металевого стопу, який міг би видержувати високу температуру й не кришитися, лущитися, ні псуватися в якийнебудь інший спосіб. Власне такий стоп тепер винайдено. Названо його „алніко", бо складається він з алюмінію, нікля й кобальту. Він не тільки видержує височенні температури, але й має незвичайно цінні маґнетичні прикмети. Як усі такі металі, він набирається маґнетизму дуже поволі. Зате набирає маґнетичної сили стільки, що може підняти тягар, 60 разів більший від себе. Крім того задержує маґнетичну силу незвичайно довго.

Учені кажуть, що цей винахід буде мати широке примінення до виробу передавачів у радію.

ЗЕМЛЕТРУСИ В ГЕЛЕНІ ПОНОВЛЮЮТЬСЯ.

ГЕЛЕНА (Монтана). — У понеділок навістили цю околицю нові потрясення землі. В багатьох домах потріскали шиби у вікнах та розвалились комини.

Досі начислено вже разом 327 потрясень землі. Через них бизнес майже зовсім задержався. З крамниць відкриті тільки крамниці з харчами. Люди ходять серединою дороги. Для їзди всі дороги замкнені. Люди, позбавлені мешкань через землетрус, живуть у недалекім запомоговім таборі. Температура спадає тут до 29 ступнів Фаренгайта й часто перепадає сніг.

ЧЕРЕЗ ДЕПРЕСІЮ ЛЮДИ ИДУТЬ НА ЗЕМЛЮ.

ТРЕНТОН (Ню Джерзі). — Стейтовий департамент рільництва обчислив, що за 5 літ депресії в стейті вернулися на землю понад 4,000 родин.

Повернулі на землю почали управляти коло 200,000 акрів більше, ніж було під управою до депресії. Департамент рільництва звертає увагу на гарний розвій управи овочевих дерев та годівлі курей.

УСПІХИ УКРАЇНСЬКОГО МАЛЯРА.

Стіни будинку санаторії Чехословацького Загального Пенсійного Інституту в Старому Смоковці у Татрах украшені двома великими плятформами (по 2 кв. метри обєму), кисти українського маляра Павла Громницького. В чехословацькому парляменті в Празі є картини тогож маляра, що зображують краєвиди з села Ясіня на Закарпаттю. Віддання декорації стін тих двох многоважних будинків українському мистцеви слід вважати великим успіхом не тільки самого маляра, але й українського мистецтва взагалі.

ЖБУРНУВ ХРЕСТОМ У ГОЛОВУ СУДДІ.

В тернопільській тюрмі сидить за крадіж львівський спеціяліст від розпорювання кас, Юзеф Павелкевич. Котрогось дня побачив Павелкевич крізь решітку, як через подвіря провадив постерунковий Рецлер знайому йому т. зв. „панну" до вязниці. „Панна" сіпалася, виривалася, кричала. Поліцай намагався її успокоїти. Павелкевич, побачивши це, сказав під адресою поліцая кілька зневажливих слів і за те поставлено його перед суддю Саковського, за зневагу влади. Павелкевич оправдувався тим, що він трохи помилений, а щоби переконати про те наглядно світлий суд, ухопив зі стола залізний хрестик із розпяттям і жбурнув ним у голову судді. Суддя відхилив голову і тому вона залишилася цілою. Розправу припинили, а підсудного закували й відвели до келії.

НЕҐУС-ЖУРНАЛІСТ.

Багато журналістів, американських і европейських, що зїхалися до Адіс Абаби, довідалися про нікому невідому професію неґуса, себто етіопського цісаря. Показується, що цей цар царів правильно займається журналістикою. В Адіс Абабі виходить шість щоденників: два у французькій мові, один у грецькій, один в італійській, один в анґлійській та один у мові амарі (офіціяльна мова Етіопії). Для цього часопису, що має заголовок „Баханіна", неґус що дня пише передовицю. Крім того придворне пресове бюро, а також уся пропаґанда є під безпосередньою контролею та проводом неґуса.

СВІТЛЯНИЙ ҐАЗ У ПЛИННОМУ СТАНІ.

В місті Лідс в Анґлії демонстровано сензаційний винахід: фабрикування з камінного вугілля світляного ґазу в плинному стані, який можна транспортувати в фляшках до найдальших околиць краю. Небезпека експльозії завдяки технічним заходам згори виключена. Цей ґаз був би призначений перш усього для околиць, що не мають досі електричного світла. Як кажуть фахівці, цей винахід має далекосягле значіння.

ВСЮДИ ШПИГУНИ.

Чехословацькі власти арештували в Пшерові одного німецького судового радника під замітом шпигунства. Його злочин полягав у тому, що він, приїхавши як турист до Пшерова, купив собі плян того міста.

АРХЕОЛЬОҐІЧНІ РОЗКОПИ ПІД СТАНИСЛАВОВОМ.

У Станиславівщині переводять тепер археольоґічні розкопи на терені великого цвинтарища з неолітичної доби (коло 4000 літ перед нар. Христа). Цвинтарище тягнеться на просторі кількох кільометрів, здовж вододілу Лімниці, від Комарова по Сапоґів, і обіймає кількадесять курганів, розкинутих переважно на горбах. Дотепер розкопано 43 кургани, а залишилося нерозкопаних 15. Розміри курганів є ріжні, таксамо, як і збережені в них остатки культури, що свідчить про велику розтяжність часу, в якому вони повстали.

Із знахідок заслугує на увагу посуд ріжної форми і розмірів, переважно з червоної, не дуже грубої глини, украшений орнаментом з доби шнуркової кераміки. Кромі глиняного посуду знайдено в тих курганах ґранітні сокири та кремяні вістря до спис, топірці, ножі, скробачки і т. п. В одному з курганів знайдено дуже містерні вістря до стріл, виконані з кременя, в другому знайдено янтарне ожерелля. Майже в кожному кургані натраплено на сліди похоронного обряду з пристосуванням цілопалення.

ПОДЯКУВАВ ЗА ОРДЕР.

Між Поляками і Чехами тепер дуже прикрі взаємини. Чехи завзялися на Поляків на тешинськім Шлеську і тиснуть їх ріжними репресіями, а навіть висилали туди карну експедицію, зложену з жандармів і війська, щоб перевели „пацифікацію". Це викликало в Польщі велике обурення. Ось недавно начальний редактор „Веку Нового' і голова Товариства Польських Журналістів у Львові, Броніслав Лясковніцький, вислав до чехословацького консуля письмо, в якім повідомляє його, що він звертає відзнаки хреста ордеру Білого Лева, надані йому самим президентом Масариком перед кількома роками. Мовляв, у хвилину, коли чехословацький уряд пацифікує чеських Поляків, для нього неможливо є носити таку відзнаку.

ЧИ ВІЛЬНО КРАСТИ У ВЛАСНІЙ ХАТІ?

Італійський вломник Антоніо Цірпі впився. А що навіть по пяному звик він совісно виконувати свої обовязки, то вибрався очистити якесь мешкання. При цій роботі поліція його арештувала. Виявилося, що він ограбив власне мешкання. Всеж дістав 6 місяців вязниці за влом. Цірпі протестував, упевняючи, що у власному мешканні кожному красти вільно. Тимчасом його засудили за помилку, бо він не знав, що по пяному крав власне добро.

ЗАБОРОНА „ЗАПОРОЗЬКИХ ІГРИЩ".

На день 16 до 22-го вересня ц. р. була назначена наша галицька спортова „Олімпіяда", тобто „Запорозькі Ігрища", які влаштовує „Український Спортовий Союз". Властиво „Ігрища" мали зачатися вже 1. вересня, але влада веліла переложити реченець на два тижні. Потім заборонено пливацькі змагання на львівськім ставі „Сьвітезь", аж врешті прийшла заборона цілих „Ігрищ". Деяких орґанізаторів „Ігрищ" перевезено до Берези.

ЗГИНУВ ІЩЕ ОДИН БАНДИТ.

Департамент справедливости у Вашинґтоні подає, що у пожарищі одної стодоли в Онтаріовилі, в стейті Ілинойс, знайдено тіло Вилієма Гарисона, члена банди Карписа, що в липні 1934-го року схопила була Едварда Бремера з Ст. Полу. Як догадуються урядники, Гарисона вбили самі члени шайки, боячися, що він десь виговориться. Убивши, спалили його тіло в стодолі, щоб затерти сліди вбивства. Урядники кажуть, що вони розпізнали тіло понад усякий сумнів. Начальник банди, Карпис, ще далі на волі, але аґенти уряду кажуть, що його скоро допадуть.

ЖАХЛИВА ТРАҐЕДІЯ.

Жахлива траґедія розігралася в Космачі, пов. Коломия. Коли шкільна молодь почала збиратися перед будинком Рідної Школи на науку, з мешкання вчительки Варвари Віндик роздалися два револьверові стріли. До мешкання збіглися люди і знайшли на підлозі вчительку з простріленою головою, а біля неї трупа якогось мужчини. Покликано поліцію, яка ствердила, що мужчиною був Теодор Курилюк з Коломиї. Дальше ствердила, що Віндикова була замужна й мала двоє дітей. Її чоловік виїхав зараз по війні до Америки і присилав їй по 50 долярів місячно. Тимчасом вона навязала любовні зносини з Курилюком. Довідавшися, що незабаром повернеться з Америки чоловік своєї приятельки, Курилюк зажадав від неї, щоб розвелася з чоловіком і стала його жінкою. Коли Віндикова на це не згодилася, Курилюк, 40-літній мужчина, застрілив її і себе.

МІС ДОМАШНЯ ГОСПОДИНЯ.

Світови вже знудились королеви краси. Часописи перестають ними інтересуватись, навіть в Еспанії, де „міс Еспанія" стала цього року „міс Европою". Зате одна мадридська ґазета виступила з новою ідеєю. Відтепер в Еспанії будуть вибирати що року „міс домашню господиню". Приємне буде йти вкупі з корисним. Кандидатки, очевидно тільки незамужні, мають бути гарні, елеґантні і спортсменки. На конкурсі їм звелять зварити парадний обід для пятьох осіб, випрати і випрасувати кілька штук білля, робити панчохи, шити і т. п. Нова ідея подобалася в цілому краю. На конкурс записалося поверх 200 кандидаток. Вибір „міс домашньої господині" відбувся минулого місяця. Ті, що перемогли, дістали ґарні дарунки: повне умеблювання, вінчальну виправу і т. п.

ЧЕКОВА АФЕРА В РУМУНІЇ.

До Букарешту приїхали цими днями чотири поліційні комісарі, а саме з Франції, Анґлії та Польщі в справі чекової афери, закроєної на ширшу скалю. Через цю аферу кредитові інституції ріжних держав потерпіли велику шкоду. Поліційні комісарі трох держав при співучасти румунської поліції перевели слідство в численних банках та кредитових інституціях Букарешту і на провінції. Слідство виявило, що румунські банки потерпіли в цій афері найбільші втрати. Румунська поліція перевела багато арештувань.

МИРОВІ ПЕРЕҐОВОРИ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

РИМ. — В офіційних кругах панує великий оптимізм щодо цього, що війна в Африці вже довго не потреває. День в день відбуваються довгі конференції між британським амбасадором і італійським міністром справ заграничних. І виходить на таке, що вправді в Женеві радять далі над переведенням у життя санкцій проти Італії, а британські воєнні кораблі далі остаються на Середземнім морі, але напруження між Великою Британією й Італією зліквідовано. Кажуть далі, що з Риму пішов наказ до Африки, щоби поступати дуже поволі з дальшим наступом на Етіопію, щоб тим чином не шкодити мировим переговорам та засвідчити з італійського боку добру волю в справі заключення мира і припинення війни. Замітне теж те, що мирові переговори ведуться прямо між Італією й Анґлією без посередництва Франції. Річ ясна, що це ще не є ніякі формальні переговори, але кождий розуміє, що заважує те, що саме тепер переговорюють.

НЕҐУС АПЕЛЮЄ ДО ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Етіопський король звернувся до Франції з покликом, переданим через радіо, в якім він просить французький нарід станути по стороні Етіопців, бо „Французи завжди симпатизували з тими, кого гнетуть'. Разом з тим Селясі заповів, що Етіопці будуть боронити своєї свободи до останньої каплі крови.

ГОТУЄТЬСЯ ИТИ НА ФРОНТ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — За який тиждень вибереться етіопський король на поле війни. Відїде автомобілем. Разом з ним виїде теж його „двійняк", себто Етіопець, що ростом дуже подібний до короля. Його вберуть у королівський одяг, причеплять йому бороду іноситимуть над ним червоний парасоль, щоб тим чином змилити очі ворогів і відвернути їх увагу від особи дійсного короля, що буде ходити між військом у звичайнім одягу.

ЧУЖИНЦІ НАЛЯКАЛИСЬ.

АДІС АБАБА. — До столиці прибули нові сили войовників, що рішилися до оборони короля. З собою привезли вони багато львів. Чужинці, що мешкають у столиці, наїлися з того приводу чимало страху, бо думали, що дикуни-жовніри пустять львів на перебуваючих у столиці Італійців. Та виснилося, що льви приведено в дарі для короля.

МОВЧАЛИВА МАТИ.

РИМ. — Не можна добути ні слова про війну від жінки Мусолінія. Не говорить вона теж нічого про своїх синів, що є на фронті в Африці та що вже були там нераз наражені на небезпеку втрати життя. Кажуть, що вона нагадує собою образ правдивої Спартанки.

ЕТІОПІЯ ДІСТАЄ ЗБРОЮ Й МУНІЦІЮ.

АДІС АБАБА. — В часі, коли Італійці посуваються звільна вперед, король Селясі скріплює свою армію, висилає на фронт чимраз краще узброєні частини та дістає нові транспорти зброї й амуніції.

В ЯПОНІЇ ВІРЯТЬ У СКОРИЙ КІНЕЦЬ ВІЙНИ.

ТОКІО (Японія). — Асекураційні компанії наґло зменшили на великий процент корабельні премії, що їх в останніх часах були піднесли дуже високо з огляду на ризико, получене з воєнними комбінаціями. Для кораблів, що перепливатимуть воєнну смугу, себто через Суеський канал і Середземне море, зменшено премії на 50%. З того вносять, що війна в Етіопії зближається до кінця.

ДОБАЧУЄ ВІЙНУ АНҐЛІЇ З ІТАЛІЄЮ.

ЛИСТОВЕЛ (Ірляндія). — Ґенерал Овен О'Доффі, провідник партії „синіх сорочок", заповів, що безкровна війна в Етіопії переміниться в скорому часі в дійсну війну між Великою Британією й Італією. Він теж заявив, що Анґлія вживає установи Ліґи Націй тільки для своїх власних інтересів.

НОВА МОРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ.

ЛОНДОН. — За яких 6 тижнів зачнуться наради світової морської конференції, згідно з постановою такоїж конференції, що відбулася в 1922 р. у Вашинґтоні. В нарадах візьмуть участь представники Великої Британії, Франції, Італії, Японії й Злучених Держав.

ХОЧЕ ПЕРЕДАТИ ҐЕНЕРАЛАМ НАЙВИЩУ ВЛАДУ.

БЕРЛІН. — На чолі Німеччини стоїть тепер Гітлер, що був в армії тільки капралем. Та ґенерал Людендорф у виданій щойно книжці про війну пише, що на чолі держави повинен і в мирних часах стояти ґенерал, що повинен командувати не тільки армією, але й політикою й економією. Тоді доперва буде нарід спосібний дати правдиву відсіч ворогам на випадок війни.

ЖАЛУЮТЬ ЗА ГЕНДЕРСОНОМ.

ЖЕНЕВА. — В Лізі Націй правдиво жалують, що не стало Артура Гендерсона. Був він загально любленою особою, а найбільше любили його журналісти, бо він розумів їхнє положення і радо з ними обмінювався думками.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Se nd Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accept l for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯКБИ МИ ТАК ДОБРЕ ЗАСТАНОВИЛИСЯ

Один одному не годен живцем влізти в душу. Тому так важко означити моральну і патріотичну вартість одиниці. Та всежтаки є певні познаки, по яких пізнати духовий і моральний стан одиниці. Є певні діла, які одиниця доконує, і є певні засади, яких вона у життю придержується.

Таке є з одиницею і таке є з організацією, також з такою, якою є Український Народний Союз. І його треба судити по ділах. Та ми навіть на те заліниві, а крім того вважаємо буденною справою все те, що пишеться чи говориться про цю народню установу. А як іще чуємо, що У. Н. Союз має чотири міліони маєтку, що все діловодство в порядку, що нема ніяких скандалів, надужить, тощо, то й не хочеться нам застановлятись над тим, що хтось там взиває нас подумати про будучність цеї організації.

Щобільше, наша іміграція так уже звикла до цього, що У. Н. Союз і його орган призначені виповнювати львину частину народніх обовязків, що навіть не представляють собі можливости, що воно може статись інакше. І до певної міри отсі почування мають своє виправдання. Понад сороклітня діяльність У. Н. Союза і його органу доказує наглядно правдивість таких почувань.

Та берім справу такою, якою вона є. Щоб У. Н. Союз міг виховувати далі українську громаду в Америці в ідейности й патріотизмі, він мусить діставати постійно новий елемент. Давно діставав він раз-у-раз свіжий, національно невишліфуваний, сирий матеріял. Його завданням було переробити невироблену масу в свідому українську громаду в Америці. І забрало десятки років і великих грошевих витрат, заки ми навчили ту масу дорожити українським імям і українським добром. Чи не тесаме повторюється тепер, тільки на інший лад? Вправді ми вже не маємо тепер до діла з Лемками, Бойками, Гуцулами, Подоляками чи з ким там, що приходилиб з ріжних сторін рідної землі. Зате тепер треба вести національно освідомлюючу роботу з молодим, тут родженим нашим поколінням. А це, хто зна, чи не важча робота, ніж та, яку ми вели зі старим поколінням. Важка вона, але хтось мусить її виконати, хтось мусить за неї памятати, хтось мусить мати її в програмі своєї праці й хтось мусить мати потрібні духові й матеріяльні засоби, щоб ту працю виконати.

А беручи те все під увагу, чи не варта застановитися над тим, хто це в Америці може працю виконати? Чи не той, що її досі виконував, чи не Український Народний Союз? А коли так, то чим пояснити те, що ми так мало уваги привязуємо до цього, щоб Союз зростав у членах?

НАЦІЯ Й ПРЕСА

У війні ми стали нацією. У війні ми пізнали силу єдности. У війні створено початки нової національної спільности, що Гуцулів, Лемків, Бойків, „Подоляків" і т. д. сціпила в одну націю. Це були початки.

Завданням післявоєнних часів було скріпити національну спільноту та перетопити народні маси в один суцільний ґраніт.

У стрілецьких ровах, в гарячих боях за наш Золотоверхий Київ родилася в українських серцях **нова віра**, дійсно сильна віра в світле майбутнє нації. Ніхто тоді з молодих людей не міг був висловити її словами. Але кожний відчував, що він не є вже тим „Тирольцем сходу", який мріє про Київ як про щось далеке, невловне. В кожному були зародки нової української людини. Кожний вже відчував, що він не є відірваною одиницею, але членом спільноти, фаланги, що **здійснює** давню мрію.

Рідко приходять в історії часи великих подій. Тому спільноту, яка родилася в тих часах, треба плекати й берегти як найцінніший скарб. Вірою, яка родиться в революційних часах, живе нація цілі століття.

Все те, здавалосяб, сьогодні самозрозуміле. Адже бачимо на прикладах, як народи, розсварені, розбиті на численні табори, стають сильними, зєдиненими фалянгами, здібними до найбільших жертв. Що зєдинило їх? — **Спільна національна віра.**

Чи в нас нема тієї віри? — Є, але ми замісць її скріплювати, ослаблюємо; замісць шукати щораз більшої єдности в змаганнях, вишукуємо несуттєві справи і споримо за їх слушність чи фальшивість.

Українська нація має вже досить партійної сварні. Українці, як недержавна нація, мусять мати спільну віру, як усі інші державні народи. Це в революційних часах найважливіше.

Тільки ця сильніша віра у світле майбутнє нації дасть нам силу видержати ці важкі часи, які мусять знайти свій кінець. Одначе видержати не значить чекати з заложеними руками, чи коротати в дірах своє життя, але **видержати у праці, на всіх ділянках нашого національного життя.**

Якщо в єдности сила, то працюймо над зєднанням народніх мас, над скріпленням національної спільноти. Не вишукуймо тільки того, що нас розєднує, але плекаймо те, що нас зціплює. Чи не можемо того знайти? Чи не можемо між собою порозумітися?

„Замкніться в кімнаті на ключ! Упорядкуйте самі свої справи! Там у нутрі можете спорити, скільки вам подобається. Це нішо, що ви є зпочатку ріжної думки і спорите, але не виходьте скорше з кімнати, доки не полагодите своїх порахунків. Ви вже довго поборювали один одного на шкоду народови. Тепер мусите порозумітися. Не ради одиниці, не ради кляси, чи занятя, але ради нації".

Ці слова, які недавно почули німецькі робітники і підприємці від свого провідника Лея, варто й нам затямити. Тоді не витрачувалиб ми енерґії на марні справи, не звалювалиб вини один на одного та, що найважніше, не розбивалиб маловажними спорами нашої національної спільноти.

Навіть світла думка, ідея стає пустим звуком, якщо не має своїх життєвих прихильників, носіїв.

Бути лучником між цими носіями ідеї — оце завдання національної преси. Це завдання вирішує, які взаємини мають бути між громадянством і пресою. Тому преса у нас не є середником, що помагає „забивати час", але лучником у спільних змаганнях, спільний збірний праці громадянства.

Наші спільні змагання — це закріплювання духа єдности, розбудова життя на всіх ділянках. Тому ми не хочемо й не можемо бути середником для полагоджування дрібних місцевих порахунків. Ми теж кажемо: Замкніться і шукайте порозуміння ради нації!

Переживаємо важні й важкі часи. **Тим важчі вони для преси**, яка має провідну ролю в наших змаганнях. Одначе ще не всі у нас зрозуміли те і тому замісць піддержки й співпраці має преса таки від своїх людей чимало труднощів. Ще не вкорінилась у нас думка, що, борючися за наше місце під сонцем, за справедливе вирішення нашої слушної справи, мусимо бути справедливі між собою. Коли несправедливо, неморально є жити коштом другого, **то тим більше неморально є визискувати свою національну пресу.**

Модерна нація не може існувати без своєї національної преси.

Якщо преса для нації є необхідна, то обовязком кожного свідомого громадянина є причинитися до розбудови преси. Якщо преса є лучником у наших національних змаганнях, то й треба закріплювати з нею звязки, треба постійно співпрацювати, бо тільки тоді може преса виконувати як слід своє завдання. Це кожний зрозуміє і кожний поможе нашій пресі у розбудові, якщо кожний памятатиме, що **преса служить не читачам, але нації.** — („Наш Прапор").

З ОБЄДНАННЯ

Згідно з артикулом 18 статута „Обєднання Українських Організацій в Америці" і на підставі ухвали екзекутиви з дня 4-го жовтня б. р. відбудеться в **Джерзі Сіті, Н. Дж.,** 83 Гренд стріт, в **суботу, дня 26-го жовтня 1935 р.**

РІЧНЕ ЗАСІДАННЯ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ОБЄДНАННЯ

з таким порядком нарад:

1. Відкриття.
2. Звіти екзекутиви.
3. Звіт контролі.
4. Реферати:
   а) Організація централі військово-спортового виховання в Америці.
   б) Видання Обєднання.
   в) Участь Українців у світовій виставі в Ню Йорку в 1939 р.
   г) Духові змагання серед молоді.
5. Внески і запити.

Наради зачнуться в годині 1-шій пополудні. Всі члени Виконавчого Комітету обовязані явитись **на засіданню.**

За „Обєднання Українських Організацій в Америці":
О. Ревюк, предсідник, **Л. Мишуга,** секретар.

НА ТЕМУ СКУПАРСТВА Й ОЩАДНОСТИ

Недільний додаток до популярного віденського журналу **„Фолькс-Цайтунґ"** приніс недавно статейку під наголовком **„Скупар Ракефелер, або як мудрі люди тримають гроші"**, з якої можнаб і нам чогось навчитися. Автор зазначує спершу, що імя Ракефелера стало в останньому часі знову актуальне завдяки кільком новим пожертвам на суму декілька соток міліонів долярів, але додає до того, що споукою до тієї великодушности відомого міліярдера був дуже тверезий розрахунок, а саме надія відтягнутися при допомозі тих пожертв від таких то і таких податків. Позатим же Ракефелер є назагал дуже далекий до всякої великодушности, а навпаки, такий повний ощадности, що та ощадність доходить у нього до границь дуже чіткого **скупства,** якого не всилі заперечити й найдовірніші люди з його оточення.

Так:

Вірте або не вірте, а Джан Д. Ракефелер, 97-літній „нафтовий король", власник майна у висоті **2 міліярдів долярів та зі щоденним доходом у сумі 120,000 до 150,000 долярів,** це один з найскупіших людей на світі. Цього правдивого факту не всилі заперечити ніякі пожертви, дари й датки, призначені досі Джаном Ракефелером старшим та його сином на ріжні наукові й соціяльні цілі.

В приватнім життю Ракефелера його ощадність зазначується навіть там, де йде про світла, що горять у його величанських палатах. Так — горе тому слузі в хаті Ракефелера, що дав би якій лямпі хочби тільки хвилину довше світитися, ніж цього необхідно треба! Ракефелер скрізь і всюди вважає особисто на те, щоб у нього в усьому зберігалася щонайсуворіша ощадність, про що зрештою один з його біоґрафів сповіщає речі, які щодо крайнього скупства Ракефелера не лишають уже ніякого сумніву.

І так читаємо тут, що ще в часах, коли Ракефелер був молодою людиною і стояв щойно на початку своєї, просто безпримірної в усій теперішности карієри, але мав уже кілька міліонів заощаджених собою зарібних долярів, він їхав раз з одною знайомою дамою трамваєм у Клівленді, де, як відомо, почалася колись його творча робота. Тут Ракефелер, платячи за їзду, мусів зміняти гроші, бо випадково не мав при собі дрібних. А кондуктор трамваю, думаючи, що чоловік, який міняє грубі гроші, готов певно заплатити трамвай і тій елеґантній дамі, яка була в його товаристві, відтягнув з грошей Ракефелера згори і приналежність за її їзду. Одначе Ракефелер, почисливши зміняні кондуктором гроші уважно, звернув їх йому з увагою, що він видав замало, бо його їзда коштує саме половину з того, що взяв кондуктор. Кондуктор почав оправдуватися, кажучи, що він був певний, що Ракефелер заплатить і за даму, яка була в його товаристві. Та молодий міліонер повчив кондуктора, що числити на щось з усією певністю заздалегідь — не годиться і не є вказано, і таки заплатив тільки за себе, не зважаючи на те, чи було воно з огляду на ту даму по джентелменськи, чи ні.

Як бачимо:

Це дуже цікава і повчаюча історія!

Повчаюча вона і для нас, Українців, а може особливо для нас, тому, що саме ми любимо в таких і інших, та ще далеко важливіших випадках, виявлятися **за всяку ціну джентелменами і лицарями,** хоч дуже, дуже часто воно так, що та особа, для якої ми з такою готовістю посвячуємося, може й не варта того, щоб їй вислуговатись, а принаймні не спонукує нас з ніякого погляду необхідно робити це для неї. Тай не багато вже в нас таких джентельменів, щоб могли собі дозволювати на кожний видаток та ще дотого непотрібний, а проте — **як мало ще в нашої людини зрозуміння для справжньої, розумної і доцільної ощадности!** І як мало, страшно мало було в нас того зрозуміння за часів нашої держави, де вже не то особисте, але таки національне майно розкидувалося іноді просто в невідповідальний спосіб... Приклад Ракефелера показує нам зайвий раз, що це значить збирати цент до цента, щоб видвигати опісля з тих невикинених і невитрачених центів величезні міліони і міліярди, що хочби і за ціну потоптання дрібничкової і дешевенької „лицарскости" та всякого роду „джентельменії" добувають мудрим скупарям та їх відчинам світової слави і світової могутньости. І стають ті заощаджені центи основою фінансових потуг, на які держава скупих міліярдерів може спертися мов на підвалини з ґраніту й заліза.

Та вертаймось до Ракефелера. Ще ось розповідає наш автор таке, що якось раз Ракефелер пішов собі з одним зі своїх приятелів на прохід. Той приятель курив притім цигарку, яку, він, викуривши її щойно до половини — бо мабуть вона йому й не надто смакувала, кинув геть. Та Ракефелер, хоч він і не курець, не міг з цим погодитися ніяк. Це було для нього зразцем найвищої розтратности, і він заявив своєму другови, що колиб він, Ракефелер, був курцем, то на **таку розтратність** він не міг би собі дозволити ніколи. І знову тут віденський фейлетоніст дивується на те, якто Ракефелер і в цім випадку доказує своїми словами свою нечувану скупість, і яке воно неймовірне притім, що так дуже зміг він схвилюватися ради шматка недокуреної цигарки! Але забуває притім наш Віденець про те, що вся ота „скупість" американського міліярдера вяжеться теж щонайтісніше **з господарським підходом** до всякого, хочби й найдрібнішого майна читам речі, **що коштує гроші.** І що, не будь такого підходу в нього і до найменших дрібниць, то й не було би, на мою думку, ні нафтового королівства, ні міліярдів Ракефелера.

Значить:

Треба вміти цінити і найдрібніші вартости!

А про сина старого Ракефелера розповідають:

Одного разу склалося якось так, що він мусів узяти участь в довгім засіданню, на якому обговорювано справу міліонової підмоги, а після того мав він іще тогож самого дня явитись деінде теж на важній нараді в ділових справах. Але перше засідання тревало далеко довше, ніж його учасники надіялися, а тут Ракефелер гадав ще обголитися та дати собі обстригти волосся. Отак він бігцем залетів до найближчої фризієрні, що містилася саме в домівці, де відбулося те засідання, і попрохав обслужити його можливо прискореним темпом. І справді — все пішло, як по маслі, і Ракефелер міг в найкоротшім часі йти собі на свої наради. Та ще не зачинив він за собою гаразд дверей, коли тут кожен хотів дізнатися, скільки то фризієр дістав від нього в нагороду за швиденьку обслугу. Думали ось усі, що бог зна яку суму! Але якіж то великі очі зробили всі, коли „щасливий" стрижій пана Ракефелера показав їм такий малий гріш, що не хотілося просто вірити, що це від — міліярдера. І кажуть, що фризієр той гріш дав собі за образ, обвів його рамцями і підписав притім словами:

„Це від Ракефелера молодшого нагорода за швидку обслугу".

Так:

Є міліярдери, що вміють шанувати кожний цент і числяться з ним.

Д-р Остап Грицай.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

80

Одначе Запорука і не думав вертатися, а іде далі.

— Вернись, кажу тобі! — трохи твердіше сказав Матвій.

— Не вернуся! Дорога має бути сюдою. Ми всі будемо домагатися, щоб дорога була тудою, кудою й до цього часу.

— Не вводь мене, чоловіче, в злість. Краще вернися і їдь собі тудою, де треба. У пляні дорога зазначена деброю...

Але Запорука не вертається, а їде далі. Матвій робить кілька широких і рішучих кроків, хватає коня за повід і різко повертає назад.

— Пусти поводи! — кричить Кузьма.

— Повернись, то пущу!

— Не повернусь!

Матвій тоді шарпнув коня взад, а Кузьма зіскакує на землю, схопив Матвієвого рискаля і хрось Матвія по голові.

Удар був не влучний, але все таки з Матвієвого чола одразу закапала кров. Цього було досить. Матвій, мов роздратований слон, зводиться, пускає коня і рухнув на Кузьму. Дике і різке — ґвалт, ратуйте! — рознеслося навкруги.

Недалеко працювала Настя. Вона кинула все і побігла на ґвалт. Прибігли ще кілька людей — чоловіків і жінок. Матвій звалив Кузьму і бив кулаками, ніби довбнею, по чому попало.

— Я тобі, сукин ти сину, покажу закон. Я тебе навчу! Я тобі втру носа...

Прибігла Кузьмова жінка Мотря, наробила ґвалту і кинулася на Матвія з дрючком. Деякі чоловіки взялися їй допомагати, але Матвій з крівавленим страшним обличчям зірвався, схватив рискаля, другою рукою, мов кота якого, відкинув від себе Мотрю.

— Гади! Нелюди! Оси злі! Вам не хліба, а каміня в животи!... Я вам, халери паршиві, добра бажав, а ви ось так? Чортова шпана! Собаки зідливі! Як вам не сором на одного нападати? Я вас розібю! Геть-те! — і страшний, як розгніваний бог, Матвій кинувся на юрбу.

Всі сипнулися в розтіч. Хто залишився позаду, діставав лопатою. — Розібю! В тріб позаганяю!

— Матвію! Втихомирся! — гукала Настя. — Глянь на свою сорочку.

Ціла сорочка поляпана кровю. Сам Матвій зупинився шурнув брудною долонею по чолі і розмазав змішану з потом кров. Опісля тріпнув рукою, ніби хотів струснути кров з долоні. Настя зірвала з себе брудного хвартушка. — На обітрися...

Матвій тремтів. Очи його суворо бігали. Велитенська його постать нагадувала розлютованого шляхетного звіря. Не дивлячись на Настю, взяв від неї шмату і незґрабно витирав мокре обличчя.

— Уу, будьте ви прокляті, гади! Коли б був знав, що з такою мерзотою матиму діло, кращеб халеру, ніж землю їм виходив...

Люди розбіглися. Коні Кузьми паслися на городі суіда. Їх піймали і відвели кудись. Потовчений Кузьма поволікся також.

— Чекайте тепер, — говорив сам до себе Матвій і лють його швидко, мов буревій, минала. — Я з ними мушу інакше... Їм попусти, то вони тобі й на голову вилізуть...

І дійсно від того часу все пішла по іншому. Дорога раз на завжди була зведена в дебру. Рівнож заповіджено, що всі, як було по умові, мають вийти гуртом і скопати спуст з гори. Хто не слухає, буде зле.

В призначений день зявилися до праці всі, не прийшов тільки Тить Коган. Тоді Матвій сам зайшов до Когана. Його не було дома.

— Де, Параско, Титко? — питає Матвій його жінку.

— Де, де!... У полі. У нас праці...

— Не питаю тебе, скільки маєш праці... Чув він, що на сьогодні треба було йти до дороги?...

— Але ж у нас...

— Цить!... Зараз мені за лопату і до дороги. А за ним я піду й на поле.

Параска в плач. Матвій вийшов з хати і попростував на поле. Тить орав. Побачив Матвія здалека і зупинився.

— Казав тобі Стратон, що сьогодні треба йти дорогу направляти? — одразу питає Матвій. Тить замикався.

— Не бреши, бо казав. То різун в твою ма хоч, щоб я на твоїй голові розбив костура! Вже забув, як плакав? Щоб ти мені зараз був там коло роботи!

З цим Матвій повернувся назад. Йде полем і розважає: — От народ! Поки до нього не заїдеш з буком, не послухає. Не диво, що злиднями є... Злиднем родився, злиднем здохнеш. Що вбеш, то відеш... Тепер я їм не буду потурати...

Боротьба між Матвієм і рештою товариства з явної перейшла у внутрішню. Всі його боялися, і вже не чути було отих щоденних побажань, від котрих, коли б вони сповнилися, цілий рід Матвія до десятого покоління був би проклятим.

Але Матвій не думав вступати з поля бою. Не з такого він тіста зліплений. Його засада: — за що взявся — вмри, а доконай. Село зчинило бучу: — прийшли якісь зайди і забрали землю. Геть з ними! Не дамо їздити нашими дорогами!... Не пустимо до церкви...

Матвій спокійно говорив своїм: — Мовчіть і працюйте. Покажіть їм, що потрапите на ділі доказати свою правоту. Земля не їх, земля того, хто на ній працює. До того вони такі ж хахли, як і ми... Ні?... — Правда!...

Найгіршим ворогом Дерманців Мельник Павло. Кажуть, злодій був, загнали його в Сибір і недавно вернувся. Крутій і шорсткий чоловік. Людину вбиває, як муху... Для такого все одно... Так і звали каторжаний — Мельник.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПРИМІРНИЙ ЧОЛОВІК.

Ібн Савд, король Арабії, це примірний чоловік. Він держиться строго закона свого краю в справах відносин між чоловіком і жінкою.

Говорять про це ґазети зприводу його подружжя. Закон йому дозволяє мати 4 жінки й він закона ніколи не переступає.

За таку примірність треба справді його похвалити.

ЛЕГКИЙ РОЗВІД?

Підносять ґазети, що король Ібн Савд заслугує на похвалу за те, що не держить більше як чотири жінки, не дивлячися на те, що в Арабії чоловікови легко взяти розвід.

Просто каже чоловік жінці: „Я з тобою розводжуся!"

Відомо, що ці слова сказати зовсім легко. Та друга умова розводу приписує, щоби чоловік віддав жінці віно, яке з нею взяв. Це кидає підозріння, що подружжя в Арабії це спосіб перенесення власности. Та звернути віно не така легка справа, як сказати: „Я з тобою розводжуся". Чи не через це багато чоловіків в Арабії тих слів уже й не кажуть?

ЩО КРАЙ, ТО ОБИЧАЙ.

Взяв король Арабії за четверту жінку дочку шеїка (начальника) Дамаску. Це подружжя скріпляє вплив короля в Арабії.

Отже щось як у нас кумання. Неодин багато кумів собі бере, щоб мати багато приятелів.

КОРОТША ДОРОГА.

Американські ґазети подають звичайно в суботу теми проповідей, що будуть виголошені в ріжних церквах у неділю. В одній церкві буде проповідь на тему: „Хто боїться ідей".

Як бесідник думає вичисляти людей, що бояться ідей, чи не скоротив би він собі роботи вдесятеро, якби взявся вичисляти, хто не боїться ідей?

ПОЕТИ В ЧУЖИХ НАРОДІВ.

Вийшла недавно по анґлійськи грубенька книжка, що збирає в собі преріжні характеристичні подробиці про анґлійських поетів.

Про відомого анґлійського поета Байрона подається, що він змалку був дуже лютий. Раз у приступі злости відкусив великий кусок підставки під чашку.

Наські москвофіли люблять писати: Не читайте Шевченка, бо він належав до пияцького товариства. Авторка згаданої книжки нічого подібного не каже. Навпаки, зібравши багато подібних подробиць, вона сподівається, що читачі тимбільше зацікавляться поетами, про котрих вона пише. Байрон міг зі злости черепя кусати, але поезії його можуть бути добрі.

СПОКІЙНИЙ МУСОЛІНІ.

Американець Генрі Ален, бувший ґубернатор стейту Канзас, був недавно на півгодинній розмові з італійським диктатором Мусолінієм та писав потім, що „дуче" зробив на нього враження найспокійнішого володаря в світі під теперішню пору".

Тепер тяжко сказати: чи „дуче справді спокійний, чи тільки робив таке враження?

І як саме неспокійні в той день були інші володарі світа?

З них хіба про двох можна сказати, що вони справді спокійні, а не тільки таке враження роблять: це Ленін і Пілсудський.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Г. Г., Ню Йорк, Н. Й. — Відповіди на такі питання одержите в наших політичних клюбах, що мають уже своїх адвокатів і допомагають при вибиранню горожанських паперів. Або пишіть (можете й по українськи) на таку адресу: F-L-I-S — 222 Fourth Ave., New York City.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮАРК, Н. ДЖ. Місячні сходини 14-го відділу У. Н. С., імени Біласа й Данилишина, відбудуться в пятницю, 25. жовтня, точно в годині 7-мій ввечір, в Січовій Салі, 229 Спрінґфілд Еве. Всі члени мусять обовязково прибути на збори і принести платничі книжочки до підпису. Всі, що не будуть мати підписаних книжочок, мусять заплатити й підписати книжочки, або будуть суспендовані. Приєднувати нових членів, щоб наш відділ розвивався. Хто не працює для відділу, той не працює для нашого народу так, як повинен працювати член У. Н. С. Всі до праці! — А. Баран, предс.; М. Отрок, кас.; Ст. Фік, рек. секр.

„НЕ ВМИРАЄ ДУША НАША"...

Ростемо в силу.

Направду серце радіє, коли прочитаємо в нашій пресі про змагання аматорських гуртків, улаштовуваних повітовими установами, про змагання найкращих хорів та орхестр, про все, що є розбудовою і цінним здобутком нашого культурно-освітнього чи економічного життя.

Радіє душа, як там у селі, чи місті будують чи побудували величавий Народній Дім, а там наші „Соколи власним коштом набули руханкові прилади, як ведуть пляново свою муравлину працю наші освітні товариства, поборюючи байдужність, або й ворожість своїх незрячих братів і затії чужих. Як там знову заложили свідоміші громадяни-члени товариства дуту орхестру й вона гарно розвиває свою працю, беручи безінтересовно участь у всіх народніх святах свойого району. А там знову наші найменші, — одой цвіт народу, що зібрані в „Дитячих Садках" чи то при кружках „Рідної Школи" читальнях „Просвіти" чи „Церковних Братствах" зглядно про „К.А.У.М."-і пописуються своїми виступами й показують, чого вивчилися в часі свойого побуту, — завдяки провідницям „Дитячих Садків", що хотілиб свою душу перелляти в серця малих діточок, цвіту — надії нашого кращого завтра.

Радіє серце, коли наш доріст зорґанізовано веде свою працю чи то в „Самоосвітніх Секціях" чи „Секціях доброго поведення" чи „Аматорських Гуртках" або „Хорових Гуртках" та інших. Як при кружках „Сільського Господаря" наші громадяни працюють у ріжних „годівельних секціях", вкладаючи всю свою енерґію, щоби почате діло довести з успіхом до кінця.

Радіє серце, а незабутні слова Т. Шевченка так і тиснуться на уста: **„Не вмирає душа наша!"**

„Не вмирає" — коли маємо свідомих людей праці, що гідно і з посвятою виконують клич: „освіта в народ"!

Це велике завдання в подавляючій більшості виконує наша національна **преса,** друковане слово, добра книжка, що на своїх сторінках пропаґують ідею. **освіти.** Решту виконують проводи наших товариств і секцій.

Преса на своїх сторінках містить світлі здобутки — скарби нашої культури й вказує на шлях всестороннього розвитку нашого громадянства. Вона картає, взиває і кличе всіх „блудних синів" навернутися на правий шлях. Тому вона повинна і мусить знайти поперття нашого громадянства, а вперше чергу в проводах наших культурно-освітніх і економічних товариств.

Що преса вміє промовити навіть до дуже заскорузлих сердець, нехай послужить оцей правдивий факт, який мені оповідав один селянин з Вільшаниці, коло Золочева.

Клопіт із жінкою.

„Я передплатив собі „Народню Справу", але просив листоноша, щоб доручував мені її в читальні, або кооперативі, а ніколи не приносив до дому, бо моя жінка мене з хати вигналаб. Така вже була в неї вдача і все мені дорікала: мовляв, порядні господарі пильнують господарки, а не ґазети та читальні. Тому я добирав часу в неділю чи свято, по обіді, або по вечері, і тоді читав „Народню Справу" вголос малим дітям та моїй старенькій мамі. Прислухувалась і моя жінка. Я все говорив, що це читальняна ґазета. Насамперед я читав фейлетони Сорокатого, потім про все, що було написано. Слухали мої хатні, а часом то й сусіди посходились послухати, якто казали — отої політики.

Чудо.

Я дуже здивувався, коли одного разу вернувся з читальні і крізь вікно побачив, що **моя жінка читає „Народню Справу".** Я завернувся назад, не пішов до хати, щоб їй не перешкодити в читанні, а душею радію! Таж це нечуване: **Моя жінка читає ґазету, а хатні слухають!** Диво — дивуюся, бож моя жінка була проти всіх тих, що читали ґазети. Відтепер я все приносив ґазету до дому, але завжди хитро вимотувався з дому, щоб не бути на перешкоді, коли жінка буде читати.

Так було кільканацять разів. По якомусь часі я хотів упевнитися, чи ґазета справді переродила погляди моєї жінки і тому „Народньої Справи" кілька тижнів до дому не приносив, а лишав у читальні. Я відчув, що це дуже мучило мою жінку. Врешті діждався тої хвилі, що вона одного разу мені сказала: „Слухай, чомуж ти не приносиш „Народньої Справи"? Нам нудиться так сидіти: раді би послухати, що там пише Іван Сорокатий, тай діти все допитуються за ґазетою". Тоді я сказав їй просто: Ґазету треба заплатити, а я не маю чим. Жінка, не довго думаючи відчинила скриню, **виняла мені 6 злотих** і каже: **На, перешли на ґазету, але нехай до нас уже приходить.** Я мало із шкіри не вискочив з радости. Моя жінка дала мені вислати гроші на передплату „Народньої Справи"! Тепер „Народня Справа" є в мене постійно в хаті на столі, а моя жінка сама тепер передплачує для себе „Жіночу Долю", та говорить, **що кожний господар і господиня повинні передплачувати свою ґазету.** — („Наш Прапор").

— Диви, які ці обі пані подібні до себе! Чи то сестри?

—Ні, та вони ходять до одного косметичного заведення.

АЛЬБАНКА БЕЗ ЗАСЛОНИ.

За приміром Туреччини хоче йти й Албанія. Туркині, як відомо, відкинули заслону з лиця, займаються спортом, беруть участь у всіх царинах прилюдного життя та позбулися всякої гаремової романтики. Коли в Боснії та Герцеґовині магомеданки все ще держаться старих звичаїв, то тепер в Альбанії почали завзяту боротьбу із старовиною. Король Зоґу заявився за повну еманципацію жінок і дівчат. При цьому зустрічається з великою прихильністю молоді та завзятим спротивом консерватистів. Король хоче видати свого роду „Маґна Харта", яка признавалаб Альбанкам деякі основні права. Заслону малиб скасувати, так, що жінки ходилиб з відкритом лицем, дівчатам і жінкам мають бути доступні високі школи та державні уряди. При заключуванні подружжя Альбанка має мати повну волю, коли досі вона була лише предметом і ніхто її не питав про її думку. Більше як 70 процентів Альбанок є маґомеданської віри та живуть іще в зовсім таких самих обставинах, як тому кількасот літ. Провадять дні зовсім відділені від світа, а лише дуже рідко можна побачити в каварні в Тірані (столиця Альбанії) жінку з заслоненим лицем у товаристві свого чоловіка. Коли багата Альбанка хоче кудись їхати, для неї наймають спеціяльний віз. Лише бідніші жінки їздять почтовим автобусом. У кіні сидять жінки окремо від мужчин. У справі подружжя порозуміваються батьки молодої та молодого, а молодята мусять слухати. На великих зборах альбанських орґанізацій молоді виголосив альбанський король промову, в якій між іншим сказав: „Деякі звичаї, що є в Альбанії, це наслідок чужинного володіння, під яким давніше була наша батьківщина. Ми не потребуємо вже держатися цих звичаїв і обичаїв. Навпаки, ми мусимо вводити в нас усі здобутки новітньої культури й цивілізації, щоб додержувати кроку поступовим народам. Саме через тісну злуку із світовою культурою якнайскорше розвиватимемо наш народній характер, який у селах є чистіший та не такий сфальшований, як у містах, по яких жінки згідно з чужим звичаєм закривають лице заслоною та штучно держать їх у несвідомости й відокремленні. Потрібна є основна зміна наших звичаїв". Промову короля нагородили грімкими оплесками. Зрештою обі сестри короля, що є таксамо магомеданської віри, як і король, аґітують за це, щоб альбанські жінки зодягалися по новітньому. Вони носять европейські прикраси, а часто можна їх побачити в одежі амазонок (себто зодягнені для їзди на коні) або в ненісових костюмах.

Василь Ткачук.

ВЕСІЛЛЯ НА ПОКУТТІ

(На підставі звичаїв у селі Ілинцях і інших поблизьких[1]).

„З а ч и н а н є"... Так називають день перед шлюбом, коли брат „молодої" (княгинин), або „пан-молодого", йдуть селом просити на весілля, кажучи:

— Просив пан-молодий(а), і я прошу на весілє, на гуски, на сіль, і на що Бог дасть.

Увечір сходяться дівчата „деревце рідити"[2]). Смерековий вершок прикрашують паперовими квітками, при чому співають:

„Ой, чи рік, чи два, як си Василько заручив,
Своїй Маруси срібний віночок повбіцєв,
Купував єго, торгував єго у Львові,
Та дав за него штири доляри готові.
Доляри дає, серце вриває Маруси,
Марусю моя, чи сподобаєш йго[3]) собі?
Бо цей віночок буде сіяти на тобі,
Будут від него за столом стіни палати!"

(Кожний рядок цієї пісні співають двічі).

„Г у с к и". Як деревце готове, тоді дівчата дістають по букаті[4]) колача й виходять на тік.

Під вікном чекали на них парубки. Як музика заграє, то всі танцюють.

У бідніших нема „гусок" — (їх не стати на музики).

„Д о ш л ю б у". Другої днини рано прибирають молодого(у). Приходять музики, потім „бояри" (прошені парубки) й гості. Музика виходить назустріч гостям; грають т. зв. „сабаш" і за те дістають щось трохи до струменту.

Коли посходяться всі [а молодий(-а) повбирані], тоді виходять на тік і уставляються до походу так: перед ведуть три музики — тому, що якби хтось заворожив і підсипав чим нечистим, то щоб молодим це не пошкодило; за ними молодий(-а) по боках, держачись хустками — в молодого — дружби, світивки[5]); в молодої — дружки та брати. За ними бояри, позаду гості на возах.

Так вирушають[6]), співаючи:

Имла луги помулила та ранесенько.
Имла луги помулила та ранесенько.
Лиш калиноньку ба й лишило рано, рано,
Лиш калиноньку ба й лишило та ранесенько.
На тій калиноньці дві зазулоньці рано, рано,
На тій калиноньці дві зазулоньці, та ранесенько.
Ой, вдень кують, ніч начуют[7]) рано, рано,
Ой, вдень кують, ніч начуют та ранесенько.
Ий[8]), вкували золот перстень рано, рано,
Ий, вкували золот перстень та ранесенько
Молодому до шлюбоньку рано, рано,
Молодому до шлюбоньку та ранесенько.

„В і д ш л ю б у". Коли возьмуть у церкві шлюб, завивають молоду в білий „рантух": Додому вертаються тим самим порядком, лише бояри співають:

Ой, на горі ба й церковця стояла,
Ой, там Ива[8]) я з Адамом шлюб брали,
На біленькім ба й рушничку стояли,
На пристолі два ангели співали,
Над головков дві свічици[9]) палали.

(Кожний рядок цієї пісні співають двічі).

А, коло дому:

О, є з руточки на дві квіточкки,
Види[10]), ґьидику[11]), види, види, ґьидику, види
З повними повнечками[12]),) двічі
З добрими гадочками.)

Таксамо й матері співають. Потім заводять одні одних до хати. „Дєдя" й „нєня" виходять з парою колачів і топкою соли на поріг і кладуть молодому(-ій) на голову, приговорюючи:

— Аби-с був (-ла) такий(а) чесний(-а) (-а) та велиший(-а), як дар божий.

На хатньому порозі молодий(-а) бере колачі і тричі обходить довкола стіл. Гості співають:

О, є з руточки на дві квіточки,
Вішов[13]) ґьидичок, вішов,
З повними повнечками) двічі
З добрими гадочками.)

Як молодий(-а) покладе колачі на стіл, тоді обідають.

„Ч і с т о в а н є"[14]) (Повнеця). При обіді відбувається повнеця: молодий(-а) мачає колач у мід і дає всім, починаючи від „деді" й „нені"; за те їм кидають грошей у полумисок. Бояри співають молодому:

„Озми, молодий, повнечки,
Почістуй[14]) свої гостечки,
Бо моя рибка в морі грала,
Повнечки заповняла.

Озми, молодий, повнечки,
Почістуй свої гостечки,
Ой, мід, вино переливано,
Всіх гостей чістовано!"

„Дєдеви" співають:

„Ой, не много ба й ґьидечку, не много,
Лишень тілько сороківця одного;
Бо треба би молоденькій чобіток,
Ще й золотеньких підківок,
Щоби чобітки рипіли —
Золот підківки дзвеніли!"

„З а м о л о в". По обіді молодий сідає з дружбами на коні, а гості сідають на віз із затиканим у хліб і колач деревцем. Бояри, за молодим ідучи, співають:

Трубе[15]) трубки на чверть мильки рано, рано.
Дають вістки до молодої та ранесенько.
Молоденька не вірненька рано, рано,
Віри не йме, за стів[5]) не йде та ранесенько.

„У м о л о д о ї". Бояри молодої зачиняють ворота перед молодим, жадаючи від нього гостинця. Молодий дає гостинця, потім віжджають у тік. Молодий посилає до хати молодої своїх старостів з колачем. У хаті беруть старостів танцювати. А потім ті, що приїхали, заводять одні одних до хати. А „кодаш"[16]) тричі бє по одвірках і перекидає поліно через хату. Як перекине, то ворожать, що молода не вернеться від молодого.

По частунку молодий викуповує брата молодої. Її гості співають:

Братчіку, намісничку,
Седь собі у кріселко,
Прав[17]) собі золотого
Від пана молодого."

Тут добитають торгу:

Не будь, братчіку, квапний[18]),
Та не будеш втратний;
Бо гроші то є слина,
Тобі сестричка мила.

Як погодяться, співають:

А Черемош бистра вода,
Межи нами є вже згода. (Двічі).

Потому дружби викуповують дружки:

Ой, на горі овес ресний[19]),
Наш дружбочко пишний:
Бо сегне у кишеню,
Вітегне[20]) гроший жменю.

Коли мало дають, співають:

Мало, дружбоньки, мало,
Нам би си більше здало,
По селу ходили,
Підківки погубили.
Нам треба гроший дати,
Підківки підкувати.

Потому дружби забирають „постіль" (виправу), кладуть на віз. Молодий стає до походу, як передтим. За ним молода на віз сідає, й так ідуть до молодого. Якби, не дай Боже, в молодої погано приймали, тоді гості співають:

На дві з руточки на дві квіточки,
Сват си гостий надіяв[21]),
Комаря зарізав,
Наробив ковбасок,
Все це для своїх свашок.

А так співають, як добре „набулися" (забавилися):

Чия гребля, того став,
Хто полюбив, той дістав:
Крикнув, свиснув — не чує,
Нехай з Богом начує!

„П р и в е з л и м о л о д у". Передтим, як гості мають „завестися" до хати, плещуть у долоні і співають:

Приїхала тетеречка[22]),
З вечера теперечка:
Крильця опустила,
Головку вклонила,
До хати си впросила!...

Після того молодий із молодою йдуть до комори курку їсти, а охочі гості не дають старостам спокою:

Ой, старосто, старесенький (двічі)
Як голуб сивенький,
Віведи[23]) нас з хати
На двір погуляти (двічі).

Нарешті молодий з молодою виходять на тік, і перший танок танцюють лише вони, й дружки з дружбами.

„П р и в о д и н и". Таксамо відбуваються вони ввечір, як „гуски". Танцюють усі, хто тільки хоче, але коли пан молодий дозволить.

В той час у (увечір) завивають молоду „по молодицьки"[24]). Для насміху роблять колисочку і кладуть у неї „куклу"[25]), та й гойдають.

По „приводинах" цілу ніч бавляться лише гості. Бояри розходяться. На „гульки" залишаються дружби, дружки, „світивки" та гості...

Давніше таке весілля тяглося й по 3—4 дні — ще перед війною і в перших початках по війні по два дні. Та згодом усі ті „церемонії" (обряди) зібрано в один день. Декуди на весіллях починають затиратися звичаї, бо їх роблять, „як у місті", — але таких весель покищо небагато. („Життя і Знання").

1) Зібрав від господарів села Ілинців — Миколи Порайка і Йосифа Федорака.

2) Певне, кожний читач „Ж. і Зн." знає твори Василя Стефаника, що в розмовах селян (усі вони — з Покуття, звідкіля родом і Стефаник) уживає покутського говору. На Покутті ненаголошене, а то й наголошене „я" чути як „е" (н. пр., як — єк, пообіцяв — повбіцєв), або „і" (рядити — рідити), а то й „и" (н. пр., ся — си), ненаголошене „е" як „и" (престіл = престіл).

3) Йго = його 4) Буката — більший шматок хліба. 5) Звичайно бувають ними свояки від первих; світивка = світилка, як — стів = стіл. 6) Давніше перед вимаршем кропили молодого(у) свяченою водою, обсипали маком, та на всі сторони затикували сокиру в землю, щоб ніщо не чіпалось молодих. 7) Ночують. 8) Гей, як Ива = Ева. 9) Свічечки. 10) Види = вийди. 11) Ґьидику = дедику, таточку. 12) Чарками. 13) Вийшов. 14) Частування, почастуй. 15) Трублять. 16) Менший брат молодої. 17) Як при торгу: жадай. 18) Не поспішай. 19) Рясний. 20) Витягне. 21) Сподівався. 22) Цікаво, що люди зовсім не знають тут, що таке „тетеря" (ґотур), а співають. 23) Виведи. 24) Як молодицю. 25) Ляльку, як дитину.

ГОРОДНИЦТВО В СТАРИННОМУ ЄГИПТІ

У колисці людської культури стоїть країна, котрої вже сама земля та підсоння попросту примушували до городничого плекання ростин. Це Єгипет.

Довга та вузька долина Нілю, в який земля стає врожайною без участи людини, створює ідеальну підставу для розвитку ростин.

Дерева.

Найстарші гієрогліфічні написи з часів IV. і V. династії (3,400—3,000 перед Хр.) говорять нам про початки управи городовини, дерев і винної лози. Дерево, що його стрічаємо в найстарших єгипетських городах, є сикомора або єгипетська або індійська фіґа, звана теж „фіґоморва". Гієрогліфи кажуть, як її треба плекати й уживати, в яких відступах садити, як збирати овочі, як обтинати дерево та повчають, щоб кормити кози зеленим листям цього дерева.

Користувалися теж звірятами при зриванні фіґ! А саме малпам дозволяли обідатися фіґами, щоб лише відповідну частину назривали до кошика. Плекали теж дерево „ішит". Що це за дерево було, нині точно не знаємо, та його вважали святим деревом. Крім того плекали акації та дактилеві пальми.

Винна лоза.

Плекання винної лози губиться в прастарій історії. Виріб вин стояв у Єгипті дуже високо. Гієрогліфи оповідають цілу історію долі винограду: як достигає, як огородник обганяє палицею птахи, як потім збирає виноград, як холодить і зливає вино до спеціяльних бочок. Вміли теж плекати виноград на перголях або надавати йому кулисту форму.

Городовина.

Городовину плекали на простокутних, порізаних грядках, які старанно обробляли, підливали, виполювали. Майже в кожному городі був басен, для прикраси та для підливання. Басен звичайно був обложений зеленю та служив як саджавка для ріжної водної птиці.

У городах багатших людей і достойників було кілька басенів — усе квадратові або простокутні, як зрештою і сам огород.

Огородові канали.

Канал, що допроваджував воду до городу, розділювався звичайно в формі букви „Т" перед фронтом мешкання будинку так, що коротше рамя букви „Т" бігло рівнобіжно до фронтової фасади дому. Такий канал був нераз величезний, тому могли ними плавати навіть більші човни. Ніякий город старинного Єгиптянина не міг обійтися без води. Залежало лише від маєтку власника, чи будував собі люксусовий канал, чи лише рів, що доповаджував тільки конечну для рістні воду. Нпр. Аменофіс III. казав викопати канал півтори милі довгий і понад 300 ярдів широкий. На цьому каналі часто відбувалися т. зв. плаваючі пири.

Цвіти й екзотичні дерева.

Крім овочевих дерев і городовини багатші достойники, головнож фараони, плекали теж цвіти. Аменофіс IV., що дуже любив цвіти, мав палату, в якій стіни спальні були прикрашені гарними мальовилами найгарніших цвітів. Подвіря палати, з басеном, обсаджені були гарними цвітами. Колюмни, що піддержували дах, були обсаджені повзучими ростинами.

Із усього городничого мистецтва старинних Єгиптян найцікавіше, що вони вміли вже пересаджувати, плекати та акліматизувати ріжні екзотичні для них ростини! Із гієрогліфів довідуємося про виправу королеви Гатшепсут до Пунту країни на схід від Єгипту, славної з лісів мири. На приказ королеви невільники-моряки викопують молоді деревця мири, заки ще випустили листя (отже найправдоподібніше в осени) та разом із землею вкладають до великих посудин і разом із іншими скарбами привозять до Єгипту. Дерева, призначені для святині Амона, 32 штуки, гарно приймаються та розростаються й дають гарне кадило. Огороди, що окружали святиню в Деір-ель-Бакарі мали дуже добре наводнення системи глиняних рур.

За приміром своєї попередниці король Рамзес III. уладив виправу, щоб спровадити кедрове дерево до Єгипту. Одначе кедри не заакліматизувалися в Єгипті. Зате оповідає Рамзес, як привіз теж інші ростини та цвіти, що ними прикрасив святиню Амона.

Як дуже любив Рамзес оздобні городи, довідуємося з напису, який каже, що він заложив 514 городів із 19,-130,-цвітників.

Не лише святині прикрашували так цвітучими городами. Кожний Єгиптянин старався уладити собі город, яким опікувався якнайдбайливіше, бо віра в позагробове життя казала дбати про дім і город, щоб по смерти душа мала де бувати в тіні дерев і пахучих цвітів. Яку важну ролю відгравав город для покійників, говорять про це мальовила, що зображують останню прощальну мандрівку мумії, яку відбуває човном, що пливе улюбленим за життя огородовим ставом. Також перед брамою до гробниці робили маленькі городці, найчастіше дві дактилеві пальми та фіґове дерево.

Цвіти відгравали велику ролю в житті старинних Єгиптян, були невідлучними товаришами при праці, підчас пирів і забав, прикрашували мешкання та святині. Гостя витали, коли не китицею цвітів, то бодай одним скромним цвітом. Це був звичай, який стрічаємо також в інших східних народів — одначе ніде цей звичай не був так сильно закорінений, як в Єгипті. В огородах вельмож працювали цілі армії невільників, а нагляд над ними мав огородник. Огородник м. і. мусів уміти вити вінці. Такого огородника в старинному Єгипті високо цінили, а мусів він бути дуже здібний — бо єгипетські вінці були виконані дуже по мистецьки.

ШКІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ДОРОСЛИХ.

Розвинено цієї осени обширну програму навчання дорослих, на скалю, ніколи дотепер не ведену в цьому краю, з готовими фондами для стейтів та міст з Федеральної Адміністрації Неґайної Допомоги. Багато тисяч мужчин та жінок матимуть нагоду побирати загально-культурні курси, студіювати мистецтво, навчатись нової або збільшити знання старої торговлі. Люди чужинецького роду можуть учитись по анґлійськи у нових клясах, поліпшувати виговір, поширювати знання мови або приготовлятись до горожанського іспиту.

Кляси дорослих є готові за всі можливі освітні потреби. Поширено думку, що у клясах для неграмотних, за новими методами навчання, кожний може навчитися читати й писати від трох до шість місяців. По більших містах є кляси, де можна навчитися ріжної торговлі. Хто інтересується бюровою працею, може навчитись писати на машинці, стенографії, книговодства, вживання модерних бюрових машин, тощо. Є курси мистецтва, журналістики, економії, соціольогії та багато інших.

Коли програмове навчання дорослих починається з великим числом курсів на загальні теми, зроблено дослід по рівних округах та сторонах великих міст щодо льокальних потреб навчання, а в міру того стало засновують нові курси. До запису принимають кожного, звиш сімнацять років життя. Всі курси безплатні.

Інформації відносно тих курсів можна легко дістати з льокальної школи або заряду освіти. По більших містах функціонують спеціяльні осередки для подавання інформацій. В місті Ню Йорку такими осередками є: NEW YORK ADULT EDUCATION COUNCIL, 222 FOURTH AVENUE; BRONX VOCATIONAL HIGH SCHOOL, 330 EAST 152nd STREET; BROOKLYN GIRLS CONTINUATION SCHOOL, 362 SCHERMERHORN ST.

ФЛІС.

Льогіка.

Професор викладає про воду. Виклад кінчить словами:

...головнож мусимо тямити, що колиб ми не мали води, то ми неголи навчитися пливання, а скільки людей тоді потонули би!

ОХОРОНА ПРОТИ ДИФТЕРІЇ.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Незабаром почнеться проявляти дифтерія, бо це недуга холодного клімату. Тому, хто має дитину нижче шість років життя, або знає про таку у своїх кревних чи приятелів, повинен допильнувати, щоб така дитина неґайно дістала охорону проти тої пошести. Новітне лікування токсоідою вимагає тільки одноразового застрикування для дитини до шість років життя, щоб була хоронена на протяг від шість до вісім місяців. Переведене застрикування в цій порі розвине охорону в дитині проти дифтеричного занедужання коло Нового Року.

Завдяки застрикуванню випадки смертей через дифтерію зменшаються по цілім краю. В місті Ню Йорку смертність з тої причини зменшилася з пересічного числа 750 річно на 95 випадків. Та хоч важність застрикування виясняється вже звиш сім років, є ще сотки тисяч молодих дітей, котрі не мають тої охорони.

Кожна дитина повинна дістати цей охоронний середник у шестім місяці життя, а коли це ввійде у щоденне життя, дифтерія станеться рідкою недугою. Забрало звиш сорок років часу, заки Заряд Здоровля міста Ню Йорку вспів переконати родичів, що щеплення віспи охоронить дітей перед тою хворобою. Тепер кожна дитина мусить бути щеплена перед записом до школи і тому нема більше випадків віспи, тої недуги, котра колись опановувала тисячі Нюйорчан річно.

Новітне застрикування токсоідою для охорони проти дифтерії є безпечне та не оставляє по собі злих наслідків на будуче. Родинний лікар має можливість перевести застрикування на скоре покликання. Хто має малу дитину вдома, повинен це сьогодні покликати свого родинного лікаря та постаратися, щоби вона дістала таку охорону.

Тільки застрикнена дитина є обезпечена перед дифтерією.

ФЛІС.

Розсіяний.

Учитель: Чому ти, Івасю, не був учора в школі?

— Бо у нас вродилася сестричка, прошу пана професора.

— Уважай, щоби другий раз того не було.

З першого погляду.

— Я залюбився в Олі з першого погляду.

— То чому ти з нею не оженився?

— Бо опісля я краще придивився...

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (9)

Тепер страшний звук у небесах виглядав народови Ніярха подібним до грому. Вони стояли в страху й захопленню і кождий з них по свому пояснив явище. Гук зростав. Одна жінка крикнула й упала. Потім друга, потім ще одна...

...Високо понад ними, окутана холодними хмарами, лейді Бет Барклі помолилася й вискочила зі скоропадом з літака, всього дві хвилини перед зударенням літака зі скалою. Вона числила до десять, а потім уважно потягнула за линву, що відчиняла її скоропад...

...Люди під нею чули страшний тріск, як літак ударився об скалу. Вони впали на землю та стали качатися в конвульсіях. Це була епілепсія, котрою століття тому Ніярх Перший наразив більшість людей, що були піддані його владі, а по них дітей тих людей.

Ті, що не падали на землю, а дивилися довкола себе, могли бачити, як з хмар появилося дивне явище. Скоропадом спадала до них лейді Бет, сходила до тих людей, котрих ум були заражені огидною недугою, що зродилася в них з почитання жорстокого бога Баала.